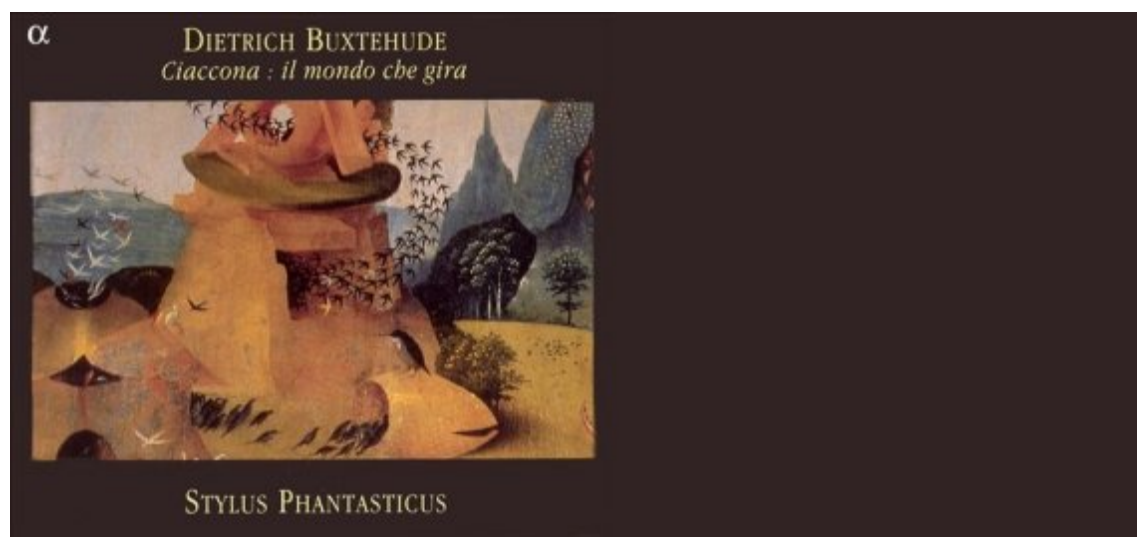

Antonina Karpowicz-Zbińkowska: Dietrich Buxtehude, Ciaccona: il mondo che gira

Dietrich Buxtehude, na którego koncert pielgrzymował pieszo z Lipska do Lubeki młody Bach, to mistrz formy passacaglii i chacony

Dietrich Buxtehude, na którego koncert pielgrzymował pieszo z Lipska do Lubeki młody Bach, to mistrz formy passacaglii i chacony - przeczytaj felieton z cyklu Perły Muzyki Dawnej

Dietrich Buxtehude (1637-1707), na którego koncert pielgrzymował pieszo z Lipska do Lubeki młody Bach, to mistrz formy passacaglii i chacony. Obie, pokrewne, polegają na stałym schemacie, powtarzanym uporczywie w głosie basowym i rozwijających się na jego tle wariacjach w głosach wyższych. Formy te mają w sobie niezwykły potencjał, łączą bowiem w sobie zarówno pierwiastek dionizyjcki, jak i apolliniński.

Pierwiastek apolliński – to metoda kompozycji polegająca na wariacyjnym przetwarzaniu danego materiału muzycznego, a więc muzyka będąca przedmiotem spekulacji umysłowych, chłodnych kalkulacji matematycznych. Dionizyjski zaś, to element żywiołu zmysłów, szaleństwa i zapamiętania się, wkradający się w czysto rozumową formę. Oba pierwiastki równoważą się i wzajemnie okiełznują, dając wyidealizowany obraz ludzkiej natury.

Szaleństwa swobodnych przekształceń tematu w głosie wyższym, nawet jego pewne „rozwydrzenie”, równoważone jest przez pewność stałego powrotu do sytuacji wyjściowej, czyli do nieuchronnego tematu basowego, który gwarantuje w ten sposób niezmienny porządek, mimo chwilowych uniesień tego co w tej formie symbolizuje zmienność rzeczy. Temat basowy zwieńcza także i spina całość niczym klamrą. Tak właśnie rozumiem zagadkę mojej ukochanej formy muzycznej – chaccony, formy doskonałej.

Doskonały przegląd chaccon i passacaglii Buxtehudego można znaleźć na płycie zespołu specjalizującego się w muzyce XVII wieku Stylus Phantasticus pt. *Ciaccona: il mondo che gira*. Zawiera ona sonaty, passacaglie i chaccony instrumentalne, poza tym płytę zarówno otwiera, jak i zamyka kantata, obie mają formę właśnie chaccony. Ta pierwsza to *Herr, wenn ich nur dich hab*, zaśpiewana przez Marię Cristinę Kiehr, ta druga zaś to psalm *Quemadmodum desiderat cervus* (Ps 42 *Jak łania pragnie wody ze strumieni*) zaśpiewana przez Victora Torresa.

Antonina Karpowicz-Zbińkowska

